

A Chave

Os nomes galegos dos cetáceos

2016
2ª ed.

Citación recomendada / Recommended citation:

A Chave (2016²): *Nomes galegos dos cetáceos recomendados pola Chave*.
http://www.achave.gal/wp-content/uploads/achave_osnomesgalegosdos_cetaceos_2016.pdf

Fotografía: Jordi Bas.

Notas introdutorias

O que contén este documento

Na primeira edición deste documento (2015) fornecéronse **denominacións para case todas as especies de cetáceos do mundo**, tanto as que se poden atopar en augas galegas como as doutras áreas xeográficas.

Nesta segunda edición (2016) agréganse unha especie: *Mesoplodon peruvianus*, o **zifio do Perú**, ou **zifio pigmeo**, un cetáceo descuberto hai relativamente pouco tempo, e inclúense novas referencias bibliográficas. Daquela, máis completa que a anterior, esta segunda edición achega **nomes galegos para as 91 especies de cetáceos do mundo**.

A estrutura

En primeiro lugar preséntase unha **clasificación taxonómica** que considera as subordes e familias de cetáceos, onde se apunta, **de maneira xeral, os nomes dos cetáceos** que hai en cada familia.

A seguir vén **o corpo do documento**, onde se indica, **especie por especie, alén do nome científico, os nomes galegos e ingleses dos cetáceos**.

Ao final inclúese unha listaxe de **referencias bibliográficas** que foron utilizadas para a elaboración do presente documento. Nalgunhas desas referencias recóllense ou propóñense nomes galegos para os cetáceos, quer xenéricos quer específicos. Outras referencias achegan nomes para os cetáceos noutras linguas, que tamén foron tidos en conta. Alén diso, inclúense algunhas referencias básicas a respecto da metodoloxía e dos criterios terminolóxicos empregados.

Máis dun nome para unha especie

Por veces hai **máis dun nome para unha especie** de cetáceo (**zifio de Cuvier** e **balea bicuda de Cuvier**, por exemplo, para *Ziphius cavirostris*, ou **grampo** e **arroaz boto**, por exemplo, para *Grampus griseus*). Todos eles son correctos, pódese usar calquera deles. Recoméndase porén o primeiro nome como **preferente**; o seguinte –ou seguintes– aparecen marcado coa abreviatura **sin.**, que indica que son **sinónimos** do primeiro nome, que sería o principal de acordo cos criterios da Chave.

Agradecemento

O equipo da **Chave** quere expresar o seu **agradecemento** a **todas as persoas** que a través da sección contacta do web envían **comentarios, suxestións, puntualizacións...** a respecto dos contidos dos recursos léxicos sobre a fauna e a flora. Todas as opinións son lidas con atención e interese. Aínda que non todas son tidas en conta, algunhas serven para puír ou enriquecer o xa publicado, e nalgún caso mesmo nos levan a unha nova edición do documento. Moitas grazas, e animamos a todos os usuarios/as a continuar con esa retroalimentación positiva e construtiva.

Orde: Cetáceos (Cetacea)

Suborde: Mysticetos (Mysticeti)

Familia: **Balenídeos** (Balaenidae) : baleas francas

Familia: **Balenopterídeos** (Balaenopteridae)

Subfamilia: **Balenopteríneos** (Balaenopterinae) : baleas (ou rorcuais)

Subfamilia: **Megapteríneos** (Megapterinae) : xibardo (ou xibarte)

Familia: **Escrictídeos** (Eschrichtiidae) : balea cincenta

Familia: **Cetoterídeos** (Cetotheriidae) : balea pigmea

Suborde: Odontocetos (Odontoceti)

Familia: **Delfinídeos** (Delphinidae) : golfinhos, arroaces, botos, grampo, candorcas, negrón, caldeiróns

Familia: **Monodontídeos** (Monodontidae) : beluga, narval

Familia: **Focenídeos** (Phocoenidae) : toniñas

Familia: **Fiseterídeos** (Physeteridae) : cachalote

Familia: **Koxídeos** (Kogiidae) : cachalotes pequenos

Familia: **Inídeos** (Iniidae) : botos

Familia: **Lipotídeos** (Lipotidae) : golfinho do lang-Tsé

Familia: **Pontoporídeos** (Pontoriidae) : golfinho do río da Prata

Familia: **Planastídeos** (Planastidae) : golfinho do Ganxes

Familia: **Zifídeos** (Ziphiidae)

Subfamilia: **Berardíneos** (Berardiinae) : zifios (ou baleas bicudas)

Subfamilia: **Hiperodontíneos** (Hyperoodontinae) : zifios (ou baleas bicudas)

Subfamilia: **Zifíneos** (Ziphiinae) : zifios (ou baleas bicudas)

Orde: Cetáceos (Cetacea)

Suborde: Mysticetos (Mysticeti)

Familia: Balenídeos (Balaenidae) : baleas francas		
<i>Balaena mysticetus</i>	balea da Groenlandia sin.: balea franca boreal	bowhead whale
<i>Eubalaena glacialis</i>	balea vasca sin.: balea franca do Atlántico	northern right whale North Atlantic right whale
<i>Eubalaena japonica</i>	balea franca do Pacífico	North Pacific right whale
<i>Eubalaena australis</i>	balea franca austral	southern right whale

Familia: Balenopterídeos (Balaenopteridae)		
Subfamilia: Balenopteríneos (Balaenopterinae) : baleas (ou rorcuais)		
<i>Balaenoptera acutorostrata</i>	balea anana sin.: balea de aleta branca	common minke whale northern minke whale
<i>Balaenoptera bonaerensis</i>	balea anana antártica sin.: balea de aleta branca antártica	Antarctic minke whale
<i>Balaenoptera borealis</i>	balea do norte sin.: balea de Rudolphi sin.: balea de pintas	sei whale Rudolphi's rorqual coalfish whale pollack whale
<i>Balaenoptera brydei</i>	balea de Bryde	Bryde's whale
<i>Balaenoptera edeni</i>	balea de Eden	Eden's whale
<i>Balaenoptera omurai</i>	balea de Omura	Omura's whale
<i>Balaenoptera musculus</i>	balea azul sin.: rorcual azul	blue whale
<i>Balaenoptera physalis</i>	balea común sin.: rorcual común	fin whale
Subfamilia: Megapteríneos (Megapterinae) : xibardo (ou xibarte)		
<i>Megaptera novaeangliae</i>	xibardo (ou xibarte) sin.: balea xibardo (ou balea xibarte)	humpback whale

Familia: Escrichtídeos (Eschrichtiidae) : balea cincenta		
<i>Eschrichtius robustus</i> (= <i>Eschrichtius gibbosus</i>)	balea cincenta	gray whale

Familia: Cetoterídeos (Cetotheriidae) : balea pigmea		
<i>Caperea marginata</i>	balea pigmea	pygmy right whale

Suborde: Odontocetos (Odontoceti)

Familia: Delfinídeos (Delphinidae) : golfiños, arroaces, botos, grampo, candorcas, caldeiróns		
<i>Cephalorhynchus commersonii</i>	golfiño de Commerson	Commerson's dolphin
<i>Cephalorhynchus eutropia</i>	golfiño chileno	Chilean dolphin
<i>Cephalorhynchus heavisidii</i>	golfiño de Heaviside	Heaviside's dolphin
<i>Cephalorhynchus hectori</i>	golfiño de Hector	Hector's dolphin
<i>Delphinus capensis</i>	golfiño de bico longo sin.: delfín de bico longo	long-beaked common dolphin
<i>Delphinus delphis</i>	golfiño común sin.: delfín común	short-beaked common dolphin
<i>Lagenodelphis hosei</i>	golfiño de Fraser	Fraser's dolphin
<i>Lagenorhynchus acutus</i>	golfiño de flancos brancos	Atlantic white-sided dolphin
<i>Lagenorhynchus obliquidens</i>	golfiño de flancos brancos do Pacífico	Pacific white-sided dolphin
<i>Lagenorhynchus albirostris</i>	golfiño de bico branco	white-beaked dolphin
<i>Lagenorhynchus australis</i>	golfiño de Peale sin.: golfiño austral	Peale's dolphin
<i>Lagenorhynchus cruciger</i>	golfiño cruzado	hourglass dolphin
<i>Lagenorhynchus obscurus</i>	golfiño do crepúsculo sin.: golfiño cincento	dusky dolphin

<i>Lissodelphis borealis</i>	golfinho liso do norte sin.: golfinho liso setentrional	northern right whale dolphin
<i>Lissodelphis peronii</i>	golfinho liso do sur sin.: golfinho liso austral	southern right whale dolphin
<i>Orcaella brevirostris</i>	golfinho do Irrawaddy	Irrawaddy dolphin
<i>Orcaella heinsohni</i>	golfinho australiano sin.: golfinho de Heinsohn	Australian snubfin dolphin
<i>Peponocephala electra</i>	golfinho cabeza de melón sin.: cabeza de melón	melon-headed whale
<i>Globicephala melas</i>	caldeirón sin.: balea piloto	long-finned pilot whale
<i>Globicephala macrorhynchus</i>	caldeirón tropical sin.: balea piloto tropical	short-finned pilot whale
<i>Orcinus orca</i>	candorca	killer whale
<i>Feresa attenuata</i>	candorca pigmea	pygmy killer whale
<i>Grampus griseus</i>	grampo sin.: arroaz boto	Risso's dolphin
<i>Pseudorca crassidens</i>	negrón	false killer whale
<i>Sotalia fluviatilis</i>	boto cinza	tucuxi
<i>Sotalia guianensis</i>	boto cinza da Güiana	costero
<i>Sousa chinensis</i>	golfinho xiboso do Pacífico sin.: golfinho branco chinés	Pacific humpback dolphin Indo-Pacific humpback dolphin Chinese white dolphin speckled dolphin
<i>Sousa plumbea</i>	golfinho xiboso do Índico	Indian humpback dolphin
<i>Sousa teuszii</i>	golfinho xiboso do Atlántico	Atlantic humpback dolphin Atlantic hump-backed dolphin
<i>Stenella coeruleoalba</i>	golfinho riscado	striped dolphin
<i>Stenella frontalis</i>	golfinho pintado do Atlántico	Atlantic spotted dolphin
<i>Stenella attenuata</i>	golfinho pintado pantropical	pantropical spotted dolphin
<i>Stenella clymene</i>	golfinho clímene	Clymene dolphin
<i>Stenella longirostris</i>	golfinho rotador	spinner dolphin
<i>Steno bredanensis</i>	golfinho de dentes rugosos	rough-toothed dolphin
<i>Tursiops truncatus</i>	arroaz (ou arroaz común) sin.: arroaz corvineiro	common bottlenose dolphin Atlantic bottlenose dolphin bottlenose dolphin
<i>Tursiops aduncus</i>	arroaz do Índico	Indo-Pacific bottlenose dolphin Indian Ocean bottlenose dolphin Red Sea bottlenose dolphin
<i>Tursiops australis</i>	arroaz burrunan	burrunan dolphin

Familia: Monodontídeos (Monodontidae) : beluga, narval		
<i>Delphinapterus leucas</i>	beluga	beluga
<i>Monodon monoceros</i>	narval	narwhal

Familia: Focenídeos (Phocoenidae) : toniñas		
<i>Phocoena phocoena</i>	toniña sin.: porco do mar	harbour porpoise
<i>Phocoena dioptrica</i>	toniña de lentes	spectacled porpoise
<i>Phocoena sinus</i>	toniña do golfo da California	vaquita
<i>Phocoena spinipinnis</i>	toniña de Burmeister sin.: boto Burmeister	Burmeister's porpoise
<i>Phocoenoides dalli</i>	toniña de porto Dall sin.: boto de Dall	Dall's porpoise
<i>Neophocaena phocaenoides</i>	toniña do Índico sin.: boto do Índico	finless porpoise

Familia: Fiseterídeos (Physeteridae) : cachalote		
<i>Physeter catodon</i> (= <i>Physeter macrocephalus</i>)	cachalote	sperm whale

Familia: Koxídeos (Kogiidae) : cachalotes pequenos		
<i>Kogia breviceps</i>	cachalote pigmeo	pygmy sperm whale
<i>Kogia sima</i>	cachalote anano	dwarf sperm whale

Familia: Inídeos (Iniidae) : botos		
<i>Inia geoffrensis</i>	boto cor de rosa sin.: boto do Amazonas	Amazon river dolphin
<i>Inia geoffrensis boliviensis</i> (= <i>Inia geoffrensis</i>)	boto da Bolivia	Bolivian river dolphin

Familia: Lipotídeos (Lipotidae) : golfiño do lang-Tsé		
<i>Lipotes vexillifer</i>	golfiño do lang-Tsé sin.: golfiño lacustre chinés	baiji Chinese river dolphin

Familia: Pontoporídeos (Pontoriidae) : golfiño do río da Prata		
<i>Pontoporia blainvillei</i>	golfiño do río da Prata sin.: boto amarelo sin.: boto cachimbo	La Plata dolphin

Familia: Planastídeos (Planastidae) : golfiño do Ganxes		
<i>Platanista gangetica</i>	golfiño do Ganxes	South Asian river dolphin

Familia: Zifídeos (Ziphiidae)		
Subfamilia: Berardíneos (Berardiinae) : zifios (ou baleas bicudas)		
<i>Berardius arnuxii</i>	zifio de Arnoux sin.: balea bicuda de Arnoux	Arnoux's beaked whale
<i>Berardius bairdii</i>	zifio de Baird sin.: balea bicuda de Baird	Baird's beaked whale
Subfamilia: Hiperodontíneos (Hyperoodontinae) : zifios (ou baleas bicudas)		
<i>Hyperoodon ampullatus</i>	zifio caldeirón sin.: botiñoso común	northern bottlenose whale
<i>Hyperoodon planifrons</i>	zifio caldeirón austral sin.: botiñoso austral	southern bottlenose whale
<i>Indopacetus pacificus</i>	zifio de Longman sin.: balea bicuda de Longman	Indo-Pacific beaked whale Longman's beaked whale
<i>Mesoplodon bidens</i>	zifio de Sowerby sin.: balea bicuda de Sowerby	Sowerby's beaked whale
<i>Mesoplodon bowdoini</i>	zifio de Andrew sin.: balea bicuda de Andrew	Andrew's beaked whale
<i>Mesoplodon carlhubbsi</i>	zifio de Hubbs sin.: balea bicuda de Hubbs	Hubbs' beaked whale
<i>Mesoplodon densirostris</i>	zifio de Blainville sin.: balea bicuda de Blainville	Blainville's beaked whale
<i>Mesoplodon europaeus</i>	zifio de Gervais sin.: balea bicuda de Gervais	Gervais' beaked whale

<i>Mesoplodon ginkgodens</i>	zifio de bico de ginkgo sin.: zifio xaponés sin.: balea bicuda xaponesa	ginkgo-toothed beaked whale
<i>Mesoplodon grayi</i>	zifio de Gray sin.: balea bicuda de Gray	Gray's beaked whale
<i>Mesoplodon hectori</i>	zifio de Hector sin.: balea bicuda de Hector	Hector's beaked whale
<i>Mesoplodon layardii</i>	zifio de Layard sin.: balea bicuda de Layard	strap-toothed whale
<i>Mesoplodon mirus</i>	zifio de True sin.: balea bicuda de True	True's beaked whale
<i>Mesoplodon perrini</i>	zifio de Perrin sin.: balea bicuda de Perrin	Perrin's beaked whale
<i>Mesoplodon stejnegeri</i>	zifio de Stejneger sin.: balea bicuda de Stejneger	Stejneger's beaked whale
<i>Mesoplodon peruvianus</i>	zifio do Perú sin.: zifio pigmeo sin.: balea bicuda do Perú sin.: balea bicuda pigmea	pygmy beaked whale
<i>Mesoplodon traversii</i>	zifio de Travers sin.: balea bicuda de Travers	spade-toothed whale
<i>Mesoplodon hotaula</i>	zifio de Deraniyagala sin.: balea bicuda de Deraniyagala	Deraniyagala's beaked whale
Subfamilia: Zifíneos (Ziphiinae) : zifios (ou baleas bicudas)		
<i>Tasmataceus shepherdii</i>	zifio de Shepherd sin.: balea bicuda de Shepherd	Shepherd's beaked whale
<i>Ziphius cavirostris</i>	zifio de Cuvier sin.: balea bicuda de Cuvier	Cuvier's beaked whale

Referencias bibliográficas

Aguirre del Río, Luís (1858): *Diccionario del dialecto gallego*. Ed. de Carme Hermida Gulías, CSIC-IPS, 2007.

Alonso Estraviz, Isaac (2016): *Dicionário Eletrónico Estraviz*.
<http://www.estraviz.org/>

Cabré, M. Teresa (dir.) / Rosa Estopá (coord.) (2004): *Metodología del trabajo en neología: criterios, materiales y procesos*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra / IULA.

Carballeira Anllo, Xosé María et al. (2009): *Gran dicionario Xerais da lingua galega*, 2 vols. Vigo: Xerais.

Carré Alvarellos, Leandro (1979): *Diccionario galego-castelán. Vocabulario castelán-galego*. A Coruña: Moret.

Colomer, Rosa (dir.) / Xavier Fargas (coord.) (2005): *Manlleus i calcs lingüístics en terminologia*. Vic / Barcelona: Eumo Editorial / TERMCAT.

Colomer, Rosa (dir.) / Xavier Fargas (coord.) (2012): *Difusió i ús dels termes*. Vic / Barcelona: Eumo Editorial / TERMCAT.

Daviña Facal, Luís (1993): *Problemas do léxico científico. Algunhas propostas de solucións*. Santiago de Compostela: Consellería de Educación e Ordenación Universitaria.

Daviña Facal, Luís (1999): *Lingua e ciencia*. Vigo: Xerais.

Daviña Facal, Luís (2000): "O problema da adaptación ó galego de cultismos científicos de orixe grega e latina", *Viceversa*, 6, 113-129.
Enciclopedia galega universal. Vigo: Ir Indo Edicións, 1999.

Díaz da Silva, Juan Ignacio / Yosy Cartelle (2007): *Guía dos mamíferos de Galicia*. A Coruña: Bahía Edicións.

Franco Grande, Xosé Luís (1981): *Diccionario galego-castelán*. Vigo: Galaxia.

Freixedo Tabarés, Xosé María / Fe Álvarez Carracedo (1985): *Diccionario de usos castellano/gallego*. Madrid: Akal.

García González, Constantino (1985): "Glosario das voces galegas de hoxe", Verba, anexo 27.

Garrido, Carlos / Carles Riera (2011²): *Manual de galego científico*. Santiago de Compostela: A través Editora. Díaz da Silva, Juan Ignacio / Yosy Cartelle (2007): *Guía dos mamíferos de Galicia*. A Coruña: Bahía Edicións.

Lahuerta Mouriño, Fernando / Francisco X. Vázquez Álvarez (2000): *Vocabulario multilingüe de organismos acuáticos*. CRPIH: Santiago de Compostela.

Noia Campos, María Camiño et al. (1997): *Diccionario de sinónimos da lingua galega*. Vigo: Galaxia.

Otero Álvarez, Aníbal (1959): "Hipótesis etimológicas referentes al gallego-portugués", Cuadernos de Estudios Gallegos XLIV.

Penas-Patiño, Xosé Manuel / Antonio Piñeiro Seage (1989): *Cetáceos, focas e tartarugas mariñas das costas ibéricas*. Santiago de Compostela: Consellería de Pesca – Sociedade Galega de Historia Natural

Real Academia Galega (2016): *Diccionario da Real Academia Galega*.
<http://academia.gal/diccionario#inicio.do>

Ríos Panisse, María do Carme (1983): "Nomenclatura de la flora y fauna marítimas de Galicia. II Mamíferos, aves y algas", Verba, anexo 19.

Rodríguez González, Eladio (1958-1961): *Diccionario enciclopédico gallego-castellano*. Vigo: Galaxia.

Rodríguez Río, Xusto A. (2003): *Metodoloxía do traballo terminográfico puntual en lingua galega*. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega.

Rodríguez Río, Xusto A. (2003): Os préstamos na produción lexicográfica, terminográfica e enciclopédica galega actual. En Álvarez de la Granja M. e E. X. Gozález Seoane (eds.): *A estandarización do léxico*, 419-446. Santiago de Compostela: Instituto da Lingua Galega - Consello da Cultura Galega.

Santamarina Fernández, Antón L. (coord.) (2016): *Diccionario de dicionarios*.
<http://sli.uvigo.es/ddd/index.html>

Sarmiento, Martín (1746-1755): *Catálogo de voces y frases de la lengua gallega*. Salamanca: Universidad de Salamanca (edición de J. L. Pensado Tomé, 1973).

TERMCAT (1990): *Formació de termes amb elements cultes*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Translation Bureau / Bureau de la traduction (2016): *Termium Plus*. Ottawa: Travaux publics et Services gouvernementaux / Public Works and Government Services.

<http://www.btb.termiumplus.gc.ca/>

A Chave

GALEGO, LINGUA DE CALIDADE

www.achave.gal